

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$8.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.00 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.50 na tri mesece, in za izposojnino \$5.00.

Naslov na roko, kar ima stik s ilitom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benevolent Society.

Owned by the Slovene National Benevolent Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.00, and foreign countries \$8.00 per year.

Dobro

Datum v oglepju n. pr. (Januar 31-31) poleg valoga imena in naslova pomeni, da vam je s tem časopisom poslana naročnina. Posvetite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

NOVI ZAPLETJAJI NA BALKANU.

Jugoslavija in Bolgarija sta odrezani od naravne poti do morja. Trst pripada pa rapalski pogodbi Italiji. Reka je sicer samostojna, a ta samostojnost je taka, kakor če bi bila priznana vrhovna oblast Italije. Bolgarija je potisnjena nazaj od Sredozemskega morja, kajti Kavala in Dedeagač se nahajata v rokah Grkov.

Pregovor pravi, če dva enako trpita, se rada združita proti tistemu, ki jim prinaša trpljenje. In tako se silijo že zdaj govorice v evropskih diplomatskih krogih, da nastane prijateljstvo med Jugoslavijo in Bolgarijo, ker prva želi prodreti ob reki do Soluna, druga pa ob rekah do Kavale in Dedeagača, ker je lastnost ljudstev, da slede tokom rek do morja.

Takoj po sklenjenem premirju je bil položaj popolnoma drugačen. Takrat so upali Jugoslavi, da jim ostane Trst in Reka. Ko je bilo jasno, da je Trst za nekaj časa zanesljivo izgubljen za Jugoslavijo, so upali, da dobe Reko. Zdaj je tudi to zadnje upanje uničeno.

Bolgarija je vedno upala, da ji ostane Dedeagač, ker se je prva odcepila od centralnih sil in je tako posredno pomagala, da je bila možna revolucija v avstro-ogrski monarhiji in Nemčiji. Tracija je pa bila priznana Grčiji in Bolgarija je izgubila Dedeagač.

Dokler je bil Veniselos na krmilu v Grčiji, so upali, da se vprašanje pristanov za Jugoslavijo in Bolgarijo reši popolnoma mirnim potom. Ali zdaj je na krmilu v Grčiji zopet kralj Konstantin. S tem sta Jugoslavija in Bolgarija nezadovoljni, ker se zavedata, da bo politika monarhistične Grčije napram Jugoslaviji in Bolgariji povsem drugačna, kot če bi v Grčiji ostal Veniselos.

Vsa znamenja tudi govore, da grški kralj ne išče prijateljstva Jugoslavije in Bolgarije, ampak da so njegovi interesi v Rumuniji. To govorita tudi mogoča poroka grškega prestolonaslednika z rumunsko princezino Elizabeto in mogoča poroka rumunskega prestolonaslednika z grško princezino Heleno. Za zadnjo poroko posebno mešetarita grška in rumunska kraljica.

Grško-srbske aliance ni več, in tako grški kralj išče zvezo z Rumunijo, v kateri je stranka Marghilomana, ki je skozinsko nazadnjaška in naklonjena nemškemu junckerjem in militarizmu, še precej močna in vplivna.

Položaj na Balkanu je zdaj tak, da je težko povedati, kako se bodo razvili dogodki. Dokazano je, da je Balkan še vedno ostal sod smodnika, katerega lahko zapali majhna iskra. Zgodilo se je tako, kot so govorili vsi ljudje, ki so za pravično rešitev balkanskega vprašanja v interesu ljudstva, ki živi na Balkanu, da se prav zanesljivo izvrši, ako se balkansko vprašanje ne reši pravično in se ne ustanovi zveza balkanskih republik.

Na Balkanu so ostali kralji in kraljički, ki se brigajo le za svoje dinastične interese in ki ne dajo počenega groša za ljudske koristi. Odstranjen je le črnogorski kralj, ki se pa tudi še ni odpovedal svojim pravicam in pravi, da se jim ne odpove, dokler drugi kraljički in kralji tega ne store na Balkanu. Grški kralj išče družinske stike z rumunskim kraljem, da tako napravi močno zvezo proti jugoslovanskim in bolgarskim aspiracijam v Sredozemskem morju. Jugoslavijo in Bolgarijo so odgnali od dobrih pristanov in tako je ostalo dosti tlečega netiva na Balkanu, ki ga lahko majhna sapica razpiha v velik požar, ako se balkanska ljudstva ne spametujejo, odstavijo svoje kronane vladarje in ustanovijo močno federativno republiko, v kateri se bodo gospodarska vprašanja življenjskega pomena reševala mirno in stvarno.

Dokler se to ne zgodi, ostane Balkan to, kar je bil pred izbruhom svetovne vojne: amodisnica, v kateri lahko ena sama iskra povzroči zopet eksplozijo s strahovitim učinkom. V interesu svetovnega miru je potrebna balkanska federativna republika.

Zaupanja je treba! — Delavstvo mora zaupati vase, v svojo moč, v svoje organizacije in svoje časopise in delavstvo bo doseglo svoj končni cilj, za katerega se bojuje s sredstvi, ki so mu razpolago in ki so se dozdaj izkazala uspešna.

DOPISI.

Johnston City, Ill. — V mojem zadnjem dopisu sem poročal, da tukajšnji premogovski obratniki je dosti prišle. Toda danes pa moram poročati, da se je prišel omejevat obrat v tukajšnjih premogovnikih in da delamo le po dva, tri ali k večjemu po štiri dni na teden. Dobili smo torej nekaj neprosto voljnih počitnic, da se odpočijemo od težkega in napornega dela v vojnem času, ko smo gromadili velepodjetniškom milijone profita nam so pa ostali samo živci in trdi kofli.

Nihče nima proti počitku, do katerega smo tudi upravičeni. Toda počitek, katerega dobimo in počitek, katerega si dovolijo velepodjetniki, je pa velika razlika. Mi delavci ne smemo imeti počitek takrat, kadar ga sami hočemo, ampak vzeti ga moramo takrat, kadar ga nam dajo naši ljubli delodajalci, kar se pa navadno pripeti takrat, kadar si za delavce najmanj želi. Dobimo ga največkrat takrat, kadar smo najmanj pripravljeni za njega, v času splošne druzinske veselja, ko imamo dovolj prostora, da se lahko blazno polopijemo. Velepodjetniku je lahko in na počitnice, ker mi delavci garamo za nje.

In kaj je varok vseh naših? Največ brezdelnost delavstva, ker se delavci tako malo zanimajo za organizacijo. Pomislimo, kako dobro so velepodjetniki organizirani, gospodarstvo in politično, in poglejmo, kako nesposobna nastajajo med delavci razne glode organiziranja in kako malo se delavci zanimajo za svoje organizacije. Ako bi bili delavci tako dobro organizirani gospodarstveno in politično, kot so naši nasprotniki, bi bil položaj za delavstvo vse drug kot je pa tako. Seveda v času brezposelnosti so vsi delavci, ki so bili odsluženi iz podjetij, ali delavci zelo vneti za organizacijo. Toda to traja le toliko časa, dokler je brezposelnost. Kake hitro pa pričnejo delati, jim je pa organizacija deveta briga. Kadar pride do tega, da je treba pokazati, da je dober član organizacije, pa navadno pričnejo delavci zapostavljati organizacijo in prezirati one, ki so trdno ostali pri svojih načelih in so ostali dobri člani organizacije. O tem imam jaz lastne izkušnje, ko mi je nek rojak zagrozil, da mi bo naznanil policijskim oblastim, ker sem mu hotel izplačati plačilo knjižice kot tajnik socialističnega kluba.

In ravno to je največja zapreka, da delavci ne moremo nikakor, da smo vedno fiktivni. In tudi bomo še, ako bomo tako neodmarni v vprašanju, ki so vitalne važnosti za nas. Edini odpor je, da se dobro organiziramo strokovno in politično in sicer vsi delavci, da ostanejo tudi dobri in zvesti člani naših organizacij.

Tu v Johnston City, Ill., je naseljenih veliko število Hrvatov in Slovencev. Kadar se slovek pogovarja z enim ali drugim, so vsi veliki socialisti, zabavljajo čez velepodjetnike, duhovne in cerkve, da se kar kadi. Toda ko je treba pokazati, da je v resnici zavedno misleč delavec, socialista, tedaj pa ni nikjer ničesar. Zabavljajo čez cerkev in duhovno, toda obrednem podpirajo in pošiljajo svoje otroke v cerkevne šole, akoravno priznava, da je cerkev največja sovražnica vsakega delavskega napredka in v položaju dekla kapitala. In ravno taki delavci so največja ovira delavskemu napredku.

Tu naseljeni Hrvati in Slovenci smo se združili v toliko, da postavimo svoj "dom". Skladi smo tudi še več javnih shodov, na katerih smo o stvari razpravljali. Toda na žalost je prišlo vedno na tak shod komaj dva čista rojakov, toda še ti ne morejo čakati, da je shod končan, ampak že preje zapustijo zborovalno dvorano. Izvolili smo potrebni pripravljali odbor, katerega člani so šli od hiše do hiše in nabirali prostovoljne prispevke za "dom". Zbrali so še dosti prišle, za kar so najskreboje zahvaljujem vsem darovalcem kakor tudi nabiralcem. Toda vsota še ni tako velika kot je bilo pričakovati. V istem času so tudi prišli nabirati sklad za "farno šolo", o kateri sem že v mo-

jem zadnjem dopisu nekoliko omenjal, in za to šolo so poskušali prispevati po 50 da tudi celo po sto dolarjev. Seveda, da ni so vsi darovali in je veliko rojakov, ki so odločno proti temu, da bi se zgradila privatna šola, ki bi bila pod kontrolo hlapcev Rima. Saj imamo tukaj javno ljudsko šolo, za katero moramo plačevati precejšnje davke, in od katerih ena je še celo mpol prazna, ker ni toliko otrok tukaj, da bi napolnili vse šole. In čemu potem še eno graditi in obremenjevati tukajšnje delavce. Ako zgradijo privatno šolo, bodo imeli na dve šolasti stroške, vzdrževati javno ljudsko šolo in poleg pa še privatno, od katere mi delavci ne bodo imeli nobene koristi, pač pa škodo.

Ne oporekam, da mi delavci ne potrebujemo izobrazbe. Toda izobrazba, katero bi dobili naši otroci v privatnih šolah, v katerih imajo kontrolo samo gotovi duhovni, je pa nam delavcem naravnost škodljiva. Sedaj se nahajamo v dobi, ko se vrši boj med kapitalom in delom. In kako bodo delavci izobraženi, tako bodo vabili. Kako izobrazbo pa morajo dobri otroci v šolah, v katerih odločajo samo duhovni, pa imamo dovolj žalostne izkušnje, da stare domovine, ko smo pohajali v šole, v katerih je bil glavni predmet katekizem in "vdanost cesarju."

Veliko bolj potreben nam je "dom", v katerem bi se nemotno zbirali in razpravljali o našem položaju. Čemu shirati denar za privatne šole, ker imamo dovolj javnih ljudskih šol, za katere moramo pri davkih plačevati. Nimamo pa nobene primerne dvorane, v kateri bi se lahko zbirali na sejah, predavanjih in javnih shodih. "Dom" nam je potreben ne pa kaka privatna šola, v kateri bi se podučevali naše otroke o katekizmu in drugih takih predmetih, ki delavcu nič ne koristijo, pač pa škodijo. Vseled tega resno evanem vse tukajšnje rojake, da naj ne sedijo kakim prebrisanim hlapcem Rima na dolga nastavljeni limance, da se ne bodo pozneje kresali. Zbirajmo denar za "dom" in napredovali bomo!

Apeliram na vse delavce, ako se hočejo izobraziti, da naj šitajo dobro delavske knjige in časnike, kot je Prosveta, ki je edini pravi delavski slovenski dnevnik v Ameriki. Sicerimo ta list med delavci in agitirajo zanj. Ne dajte apeliran na rojake, da se politično organizirajo v edini pravi delavski politični stranki socialistični. Le na ta način nam je mogoče napredovati in se kompenzo osvoboditi jarma, ki nas guli do krvi.

Delavci rojaki, ako hočete to vpoštevati, ste lahko prepričani, da bomo vabili in se osvobodili vseh ljudskih izkoriščevalcev in da bomo dobili pravice, do katerih smo popolnoma upravičeni. —

Apeliram se enkrat na vse Hrvate in Slovence v Johnston City, Ill., da kredo na delo za "dom". Nastopimo složno, in vspeli bomo. — **Anton Shragel.**

East Palestine, O. — Tako slabih delavskih razmer v tukajšnem mestu še ni bilo kot so sedaj. Tovarno za kavčuk — katere industrija je unijolj valna v tem mestu — že ne obrtjuje od preteke jeseni. Mali premogovniki tukajšnji "Warren Mines", kateri so vedno vsake zimo do leto obrtovali, so sedaj skoro vsi popolnoma prenehali obrtovali, ostali pa obrtujejo zelo slabo.

Vsled te splošne brezposelnosti je na neprosto voljnih počitnicah tudi veliko Slovencev, ki si priganjajo dolg čas, kakor kdo zru in ve. Kljub resnici in slabim časom pa delavci tudi ne moremo vedno žalostno povedati po kotih, ampak potrebni smo zabave in razvedrila. Vsled tega so tukajšnji rojaki priredili na Silvestrov večer domačo prosto zabavo s plesom in drugimi zanimivimi točkami. Čisti preostanek te veselice je bil izročen neni, ker sem popolnoma nesposoben za vsako delo iz leta in leta, ko sem ponesrečel.

Vsled tega izrekam prireditelnom odboru najskreboje za hvala in tudi iskreno hvalam vsem telekecem te veselice. Najlepša hvala tudi rojakom iz bližnjih naselbin Tower, O. in Piney Fork, O. — **John Božič, ml.**

Naslovite "Prosveta" vašim sorodnikom ali prijateljem v domovini.

ORGANIZIRANI ŽELEZNICARJI NE MOLE.

NA FOTIZO ŽELEZNICARSKIH ORGANIZACIJ SO ODGOVORILI V PROTIPOZICIO.

V dolgi broševski razlagajo predloženi Wilson o varnosti na železnici delavskih organizacij.

Chicago, Ill. — Ko so železniki morali zahtevati od železnice, da sniža mezo železnikarjev, so snijali, da bodo imeli prav lahko vero. Če na nasej je ni prišlo, da pride do ostre javne rasprave med železnikarji in privatniki železnikiški interesi, se preden prične železnikiški delavski odbor ukrepati o njih zahtevi.

Železnikarji so takoj po predloženi zahtevi železnikiški magistrat odpotali precej dolg brenaven ugovor predsedniku Wilsonu, o katerem je že bilo poročano javnosti in na katerega so železnikiški magistrat že odgovorili po svojih živokih. Na ta odgovor železnikiški delavci so kmalu odgovorili predsedniku v broševki, omagajoči dva tisoč besed in odposlani zopet predsedniku Wilsonu. Zdi se, da železnikiški magistrat in železnikiški magistrat ne morejo lertati "slopih mla."

V vsaji broševki povejo železnikarji, da njih ugovor nima nič opraviti s propagando za nacionalizacijo ameriških železnice po Plumbrovi načrti. Železnikarji naglašajo v svojem odgovoru, da so železnikiški interesi karoli magistat v industriji kot ugodno priifko, da zrolijo železnikarske organizacije in mislajo železnikarske mezo, dastravno ni najmanjšega varstva za snijanje meze. Železnikarji predlože na zahtevo ludi statistične podatke, ki govore, da železnikiški društve nimajo gospodarskega varstva za snijanje meze.

V krogu privatnih železnikiških interesov vlada veselje, ker se snijajo neoficijalni glasovi, da predsednik Wilson ne poseže osebno v zadevo. Na železnikarje take govorice ne napreduje nobenega vtisa. Glavno je, da je stvar prišla v javnost in da javnost ima znanje, kako gospodarsko privatni železnikiški interesi s železnikiški ljudstvo na plačilo izredno visoke voznine in tovarnino.

Washington, D. C. — Strokovno organizirano delavstvo tudi ne miruje in ponovilo je agitacijo da se sprejme transportni zakon. Odpravi naj se v železnikiškem delavskem odboru zastopnik javnosti, ki tako zelo slabo zastopa interese javnosti, kajti vedno javnosti tvorijo farmarji in delavci, nikakor pa ne pest advokatov in notnikov. Po zahtevi organiziranih delavcev naj ustanove tri razsodišča, v katerih naj imajo delavci polovico zastopnikov, železnikiški podjetniki pa drugo polovico. Privatni železnikiški interesi niso za taka razsodišča, ker se boje, če resnica pride na dan, da s prihodom resnice na dan železnikarji dosežejo svojo pravico.

TRJE DETEKTIVI OBSTRUJANI.

Detroit, Mich. — Trije banditje so obstruili in nevarno ranili tri detektive, ki so prišli na lice mesta, ko so cropeli Mortonova poročeno družbo za deset tisoč dolarjev. V bolnišnici izjavljajo, da dva detektiva podležeta strelnim ranam.

NEPODA NA ŽELEZNICI.

Newark, O. — Ko se je vršal delavski vlak v Columbus, je vanj udaril tovorni vlak. Strije delavci so bili ubiti, več delavcev je bilo teško poškodovanih.

VEDNOST KANADSKEGA DOLARJA.

Ontario, Ont. — Železnikiški komisarji izjavljajo, da bodo pri železnikiški pošiljatelj v Kanado računili ameriški dolar po \$1.11-7/8 kanadske valute. Ameriški dolar pridobi pri takih pošiljatelj 11 7/8 centov.

SEBETA KANON NA RANONE ROPARJE.

Little Rock, Ark. — Državni senat je sprejel predlog, ki določa smrtno kazen za bančne roparje. Predniki imajo pravico, da določijo smrtno kazo ali pa ektruducijo.

"PLAVI ŽAKONI."

Scotts Bluff, Nebr. — Občinski svet je sprejel zakon, ki prepoveduje vse plave in škodljive predmete v mestu. Določa kazno, da vsi prebivalci, ki se niso stari 21 let, ne smejo zapustiti hiše po osmi uri zvečer.

ČRNA GAROLINA JE ROPET PADLA.

Chicago, Ill. — Črna garolina je padla pri galoni na dva centa. Galonska garolina stane 25 centov. Petnajst je se snijala črna pri galoni od 15/2 na 13/4 centov. Ta Pittsburgha poročajo, da je padla črna garolina olja za 50 centov. Sinciser Oil in Gas kompanija v Tulsa, Okla., snijala, da snij črna garolina olja \$2.50. Ta črna je veljavna za olje, ki prihaja v trgovino pod imenom "Midcontinent."

JUSTICIJA TAJNI ROPET TO. ČEN ZA SPOVEDANJE.

Washington, D. C. — Mrs. Mary Marinko iz Pinalock, vdova Marinkova, teži jostinega tajnika Palmerja in naseljenkega komisarja A. J. Connelija za \$250,000 odkodotina. Tudiolica tožuje justičnega tajnika in naseljenkega komisarja, da sta pri gonilna "redakcija" povzročila aretacijo njenega sorodnika, ki je tri tedne pa aretaciji umrla za pljučnico. Njen sorodnik je bil ne-doffen, izjavila Marinkova, in bolnen si je nakopal valed nečloveškega ravnanja v njim na Ellis Island. Marinko je snijal v ameriški armadi in bil s ameriško čimodelito na Francoskem. Njegov vojaški odmetni list dokazuje, da je bil v vojski vojaški službi zadnji vzornik.

PRE JE BIL DO SPOVEDOV IZ GORNOGA HLEVA.

San Diego, Cal. — Na farmi A. P. Duplekova blizu Hallieja je prišel zoreti hlev. Nevarnost je bila velika, da spori v hlevu pridost glav hleva. Čm boli se je farmarjeva družina trudila, da snij črna hleva, tem manj je imela snij črna hleva, da farmar naučeval svojega psa v hlev, ki je prišel zoredo za govedo in hleva. Očimol bi od svojega psa, dokler ni snij črna govedo snijalo hlev.

STIRI DNI BIL IZ V MILOSRDNOSTI.

Chicago, Ill. — 16-letni Henry Cole je došel iz Dulutha v Chicago, da se počuje dele. Denarja ni imel, dele tudi ni dobil. Taval je štiri dni brez dela in dela po Chicago, dokler ni opedel pred Brevoortovo restavracijo. Nalaga ga je politija in prepotali so ga v bolnišnico. Ko je prišel k zdravni, je povedal svoje zgodbo. Ko je končal, je pripomnil: "Ko pridem iz bolnišnice, sem naravnost v Duluth in na nilekar več ne zapustim."

POBOJNA POROTA JE IMELA "VILJO".

Kansas City, Kans. — Pred tukajšnjim okrožnim sodiščem je stal W. V. Spencer, obtožen umora. Porotniki so se umaknili v svojo sobo in čez nekaj časa so se vrnili s pravoreko, da je obtoženec nekriv. Predsednik porote, po poklen duhoven, je dejal: "Predno smo prišli glasovali o krivdi ali nekrivdi, sem priporočil tovarišem, da molimo in Bog nam pove, če je kriv obtoženec ali ne. Storili smo tako in jaz sem imel vinjo. Videl sem obtoženca v svetlem sijaju, dejim je bil umorjen človek v temni senci. S tem je bilo dokazano, da je obtoženec izvril umor v samobranu in zdaj je prost." (11)

POVARNALCA 50-DOLARSKIM ZAROKOVIM PRIZNATA.

San Francisco, Cal. — Tukaj so zvezni detektivi prijeli Johna Marinkovita in Petra Mublina, ki sta iz bankovcev za pet dolarjev delala petdesetdolarke bankovce.

TIHOTAPNO ČRNO JE U. BIL STIRI ČRNO.

San Francisco, Cal. — V Pittsburghu, Cal., so aretirali sedem oseb, ki so obtožene, da so umrli štiri osebe, ker so zvalili tihotapno kano, katerega so jha prodale.

XIII.

«Oho, mōška je ta! Ali ste šli na uro gledat?»

Tako je pozdravil Bresta Smrekar, ki se je po večerji vrnil iz Strniškihnih gozdov in stopil v obadnico.

Bresta tak pozdrav ni kar nič zbledel. Vstal je, se poklonil Smrekarju in mu segel v roko.

«Pozdravljeni!» je rekel Štefan in mu stisnil roko.

«Počakajte, da se unijem. Nocoj ga vsaka-va!»

Nato je obesil od dežja izprani klobuk na kljanko, slekel zelenkasti suknjič, ki je bil ves lisast od smolnih madežev.

Žena mu je pomagala, Viktor je stopil predenj in ga vprašal:

«Aa, si kaj prinesel?»

«Na», se je zasmajal Smrekar in pobožal s smolnatimi rokami sina po obeh licih.

Viktorju niso ngajale raskave in klejeste dlan-
ni očetove. Zato je z obema rokama prijel očeta za
pasma, da bi se rešil. Oče ga je pa dvignil k viscu
prav pod strop ter ga podržal v višavi.

(Dolje prh.)